

Na opening beperkt houdbaar

Nicolien van Vroonhoven

Geëngageerde kunst is van alle tijden. In de jaren zestig en zeventig was er sprake van een ware *boom* van betrokken kunstenaars. Een zichzelf respecterende artiest kwam niet weg met slechts het creëren van *l'art pour l'art*, maar moest een mening uitdragen over 'de maatschappij' of 'de politiek'. Een explosie aan kunstuitingen was het gevolg, met als bekend voorbeeld de constructie van Nieuw Babylon door de situationist Constant, al waren de liefhebbers van het genre vooral in de grote steden te vinden en bleef de groep beperkt tot leden van de jongere generatie. Van geldelijke steun vanuit de overheid was geen sprake; toch vonden de creatieve geesten de middelen hun ideeën te presenteren aan het publiek.

De vraag die ik hier aan de orde wil stellen, is of de politiek aan de geëngageerde kunstenaar een gefinancierd podium dient te bieden, in de vorm van subsidies.

Vergeleken met sommige van de ons omringende landen, staan in Nederland politiek en kunst losser van elkaar. Of bepaalde kunst gesubsidieerd moet worden, hangt af van een aantal criteria. Primair moeten subsidieaanvragen beoordeeld worden op kwaliteit. Pas dan – als de kwaliteit in orde is – mogen criteria als regionale spreiding en doelgroepenbeleid een rol spelen. Een factor die absoluut niet meegewogen mag worden bij de uiteindelijke toekenning is het al dan niet aanwezige engagement. Door deze ontkoppeling is er geen sprake van een constante strijd tussen de politiek en de kunst. De vraag is of dit een verlamrende werking heeft op de creativiteit, zoals door sommigen gesteld wordt, of dat dit kunst juist naar een hoger plan tilt. Het laatste lijkt het geval. Het maakt kunst onafhankelijk van de overheid.

De makke bij geëngageerde kunst zit hem vaak in de schijn van partijdigheid die de subsidieverstrekker op zich laadt. Het subsidiëren van sterk politiek geëngageerde kunstenaars lijkt al snel op geldverstrekking voor propagandadoeleinden. Die schijn van partijdigheid moet te allen tijde voorkomen worden. Subsidiegelden worden door het gehele Nederlandse volk middels de belastingen bijeengebracht. Het is dan ook niet meer dan billijk dat dit geld wordt verstrekt op kwalitatieve gronden, zonder dat er gekeken wordt naar de politieke kleur van de betrokken kunstenaar. Dat kunst wordt gebruikt om uiting te geven aan gevoelens van onvrede of dient als signaal naar de beleidsmakers, daar moet absoluut ruimte voor zijn. Kritiek, bij voorkeur opbouwende, scherpt de geest, ook die van politici.

Nicolien van Vroonhoven
is Tweede-Kamerlid voor het CDA

Wel ben ik van mening dat kunst waarin zo duidelijk een statement tegen de politiek wordt gemaakt – geëngageerde kunst die aangeeft het ééns te zijn met het politieke bestel is met een lantaarntje te zoeken – niet gebaat is bij subsidiëring vanuit diezelfde politiek. Het artistieke statement zou hiermee aan kracht verliezen. Heulen met de vijand doet over het algemeen niet veel voor de geloofwaardigheid van de criticaster.

Met het oog op het subsidiëren van geëngageerde kunst komen we wel een paar dilemma's tegen. Deze kunst wordt vaak geassocieerd met een beperkte houdbaarheidsdatum. Als de grootste commotie rond een politiek thema weggeëbd is, doet de naar aanleiding daarvan gecreëerde kunst minder ter zake. Te stellen dat deze naar de prullenbak verwezen kan worden, zou te ver gaan en van weinig respect voor de kunstenaar getuigen, maar feit is wel dat de markt voor dit soort kunstuitingen vluchtig is. Voor de kwaliteit van onze kunst vormt dit echter geen probleem. Sterker nog, juist doordat Nederlandse kunstenaars niet per se een dialoog met de politiek over actuele thema's hoeven aan te gaan, wordt de weg vrijgemaakt naar een optimale creatieve vrijheid. Dat dit geen loze woorden zijn, staat te lezen in het onlangs verschenen onderzoeksrapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), dat de Nederlandse kunst als kwalitatief hoogstaand omschrijft: zij wordt tot ver over de landsgrenzen gewaardeerd.

Dit brengt mij op het volgende probleem: wie bepaalt wat mooi is? Is het wel mogelijk de eigen voorkeuren uit te schakelen bij het verlenen van subsidie? We moeten ons ervoor hoeden dat we afstevnen op een beleid waarbij de beste lobbyist de meeste subsidie in de wacht sleept. De Nederlandse kunstwereld verwordt op die manier tot een zakelijke fabriek, terwijl de begrippen commercie en kunst zelden een gouden duo vormen. De overheid moet bij subsidieverdeling nadrukkelijk kijken naar de kwaliteit, maar mag geen waardeoordeel vellen.

Dat is precies de reden dat de ingesloten vastgeroestheid van de Raad voor Cultuur moet worden doorbroken. Het is nu te veel een mentaliteit van ons kent ons, waarbij de kwaliteit van cultuur vanuit een te beperkte invalshoek wordt beoordeeld. De Raad moet op zo'n manier worden samengesteld dat het kwaliteitsoordeel gegeven wordt in een hoogwaardig kunstzinnig gremium waarin zoveel mogelijk maatschappelijke meningen en politieke opvattingen vertegenwoordigd zijn. Kunst is van iedereen. Laat dit dan ook het uitgangspunt zijn bij subsidieverlening.